

Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR
Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky

SPRIEVODCA VEREJNÝM OBSTARÁVANÍM

Uplatnenie sociálneho hľadiska

Verzia január 2020

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja
v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk www.employment.gov.sk www.ia.gov.sk

Obsah

1. Úvod	5
2. Čo je to sociálne zodpovedné verejné obstarávanie?	7
3. Aplikácia sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní	8
3.2. Podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti.....	9
3.3. Špecifikácia predmetu zákazky.....	10
3.4. Kritériá na vyhodnotenie ponúk.....	11
3.5. Osobitné podmienky plnenia zmluvy	12
3.6. Vyhradené práva účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská.....	14
4. Zákazky, na ktoré sa nevzťahujú pravidlá zákona o VO	16
4.1. Zákazky z výnimky	16
4.2. Zadávanie in-house zákaziek - vnútorné obstarávanie	17
5. Finančné limity vo verejnom obstarávaní	18
5.1. Finančné limity	19
5.2. Zadávanie zákaziek osobou podľa § 8 zákona o VO v prípade poskytnutia finančných prostriedkov predstavujúcich podiel vyšší ako 50 %.....	21
5.3. Finančné limity pre oblasť obrany a bezpečnosti.....	22
6. Zákonná povinnosť zamestnávateľov zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím	22
7. Sociálna ekonomika v EÚ.....	23
8. Právny rámec.....	23

Skratky a skrátené formy niektorých slovných spojení

SKRATKA	NÁZOV
NP ISE	Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky
SE	Sociálna ekonomika
CKJ SE	Centrálne koordinácia jednotka sociálnej ekonomiky
RC SE	Regionálne centrá sociálnej ekonomiky
VO	Verejné obstarávanie
zákon o VO	Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
úrad	Úrad pre verejné obstarávanie
zákon o sociálnej ekonomike	Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
CKO	Centrálne koordinácia orgán
EÚ	Európska únia
EK	Európska komisia
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy

Základné definície a pojmy

1. **Zákazka** na účely zákona o VO je odplatná zmluva uzavretá medzi jedným alebo viacerými verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi na jednej strane a jedným alebo viacerými úspešnými uchádzačmi na strane druhej, ktorej predmetom je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby. Zákazky sa na základe predpokladanej hodnoty delia na nadlimitné, podlimitné a zákazky s nízkou hodnotou.
2. **Predpokladaná hodnota zákazky** na účely zákona o VO sa určuje ako cena bez dane z pridanej hodnoty s cieľom ustanovenia postupu verejného obstarávania podľa finančných limitov.
3. **Súťažné podklady** sú písomné, grafické alebo iné podklady obsahujúce podrobné vymedzenie predmetu zákazky. Uvedú sa v nich všetky okolnosti, ktoré budú dôležité na plnenie zmluvy a na vypracovanie ponuky.
4. **Opis predmetu zákazky** musí byť jednoznačný, úplný a nestranný a na základe technických požiadaviek v súlade so zákonom o VO a podľa Prílohy č. 3 k zákonu o VO.
5. **Elektronická aukcia** na účely zákona o VO je opakujúci sa proces, ktorý využíva elektronické systémy certifikované podľa § 151 zákona o VO na predkladanie
 - a) nových cien upravených smerom nadol,
 - b) nových cien upravených smerom nadol a nových hodnôt, ktoré sa týkajú určitých prvkov ponúk, alebo
 - c) nových hodnôt, ktoré sa týkajú určitých prvkov ponúk.Elektronická aukcia sa riadi podľa § 54 zákona o VO.
7. **Zadávanie zákazky** je proces realizácie verejného obstarávania.
8. **Elektronické trhovisko** je informačný systém verejnej správy, ktorý slúži na zabezpečenie ponuky a nákupu tovarov alebo služieb, bežne dostupných na trhu, a to aukčným postupom, ako aj na zabezpečenie s tým súvisiacich činností. Správcom elektronického trhoviska je Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, elektronické trhovisko je subsystémom Elektronického kontraktačného systému (ďalej len „EKS“).
9. **Obchodné podmienky elektronického trhoviska** upravujú základné pravidlá fungovania elektronického trhoviska, ktoré slúži na zabezpečenie ponuky a nákupu tovarov alebo služieb, bežne dostupných na trhu, ako aj na zabezpečenie s tým súvisiacich činností.
10. **Referencia** je elektronický dokument, obsahujúci potvrdenie o dodaní tovaru, uskutočnení stavebných prác alebo poskytnutí služby.
11. **Hospodárskym subjektom** sa rozumie fyzická osoba, právnická osoba alebo skupina takýchto osôb, ktorá na trh dodáva tovar, uskutočňuje stavebné práce alebo poskytuje službu.
12. **Záujemcom** sa rozumie hospodársky subjekt, ktorý má záujem o účasť vo verejnom obstarávaní.
13. **Uchádzačom** sa rozumie hospodársky subjekt, ktorý predložil ponuku.
14. **Subdodávateľom** sa rozumie hospodársky subjekt, ktorý uzavrie alebo uzavrel s úspešným uchádzačom písomnú odplatnú zmluvu na plnenie určitej časti **zákazky alebo koncesie**.
15. **Stavba** je výsledok stavebných prác alebo stavebných prác a inžinierskych služieb ako celku, ktorý spĺňa ekonomickú funkciu alebo technickú funkciu.

16. **Bežne dostupnými tovarmi, stavebnými prácami alebo službami** podľa § 2 ods. 5 písm. o) zákona o VO sú tovary, stavebné práce alebo služby určené na uspokojenie bežných prevádzkových potrieb verejného obstarávateľa a obstarávateľa. Bežne dostupnými tovarmi alebo službami sú tovary a služby spotrebného charakteru, ktoré:
- a) nie sú vyrábané, dodávané, uskutočňované alebo poskytované na základe špecifických a pre daný prípad jedinečných požiadaviek,
 - b) sú ponúkané v podobe, v ktorej sú bez väčších úprav ich vlastností alebo prvkov aj dodané, uskutočnené alebo poskytnuté a zároveň
 - c) sú spravidla v podobe, v akej sú dodávané, uskutočňované alebo poskytované pre verejného obstarávateľa a obstarávateľa, dodávané, uskutočňované alebo poskytované aj pre spotrebiteľov a iné osoby na trhu.
17. **Zdroj finančného krytia** – vlastné finančné prostriedky verejného obstarávateľa a obstarávateľa, finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu, finančné prostriedky zo zdrojov EŠIF, EÚ, EK a finančné prostriedky z medzinárodných projektov, ktorými sa finančne zabezpečuje zákazka.
18. **Rámcová dohoda** na účely zákona o VO je rámcovou dohodou písomná dohoda medzi jedným alebo viacerými verejnými obstarávateľmi alebo jedným alebo viacerými obstarávateľmi na jednej strane a jedným alebo viacerými uchádzačmi na strane druhej; rámcová dohoda určuje podmienky zadávania zákaziek počas jej platnosti, najmä čo sa týka ceny a ak je to možné, aj predpokladaného množstva predmetu zákazky.
19. **Značka** je dokument, osvedčenie alebo potvrdenie, ktoré potvrdzuje, že stavebné práce, výrobok, služba, proces alebo postup spĺňa podmienky na udelenie značky (napr.: <http://www.znackakvality.sk/>, Zákon č. 469/2002 Z. z. o environmentálnom označovaní výrobkov v znení neskorších predpisov).

1. Úvod

Registrované sociálne podniky (ďalej len „RSP“) na seba preberajú zložitú úlohu. Musia obstáť ako akýkoľvek iný podnikateľský subjekt v konkurenčnom prostredí. Robia tak s vedomím, že časť ich zamestnancov má z dôvodu znevýhodnenia zníženú mieru produktivity a komplikované pracovné návyky.

S ohľadom na platnú legislatívu počítajú RSP s viacerými formami podpory, ktoré delíme na priame a nepriame. Priama forma podpory je investičná pomoc, kompenzačná pomoc a kompenzačné príspevky. Medzi nepriame formy podpory radíme podporu dopytu, verejné obstarávanie a daňové opatrenia. Nástroje priamej či nepriamej podpory stavajú RSP na rovnakú štartovaciu líniu vedľa podnikateľských subjektov, ktoré zraniteľné a znevýhodnené osoby nezamestnávajú.

Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci implementácie **Národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky** vypracovala tohto sprievodcu k aplikácii „sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní“ v rámci zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov Európskych štrukturálnych a investičných fondov a z iných verejných zdrojov za účelom poskytnúť odbornú podporu v oblasti procesov verejného obstarávania.

Hlavným cieľom **Národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky** (ďalej „NP ISE“) je vytvoriť a pilotne overiť fungovanie podpornej infraštruktúry pre sociálnu ekonomiku (ďalej „SE“) na celom území Slovenskej republiky, prostredníctvom **Centrálnej koordinačnej jednotky sociálnej ekonomiky** (ďalej len „CKJ SE“) a **regionálnych centier sociálnej ekonomiky** (ďalej len „RC SE“). CKJ SE ako centrála SE zastrešuje jednotlivé RC SE v krajských mestách. Ich úlohou je bezplatne poskytovať verejnosti informácie o sociálnom podnikaní, vysvetľovať pravidlá fungovania sociálnych podnikov¹ a podporiť záujem o ich založenie a fungovanie. Na základe získaných skúseností CKJ SE pripraví odporúčania pre skvalitnenie účinného legislatívneho rámca pre SE a sociálne podnikanie v Slovenskej republike. **NP ISE** svojou intervenciou má zámer významnou mierou prispieť ku vzniku sociálnych podnikov na národnej a lokálnej úrovni, podporiť rozvoj regionálnej zamestnanosti a medzitrh práce, zvýšiť možnosti pre záujemcov o sociálne podnikanie.

Uplatnenie sociálnych hľadísk v procese verejného obstarávania (ďalej aj „VO“) je dobrovoľný nástroj sociálnej politiky, čo znamená, že verejný obstarávateľ si môže určiť mieru jeho uplatnenia, avšak **pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov s účinnosťou od 1.1.2020 vzniká povinnosť použiť sociálne hľadisko v zmysle § 10 ods. 7 Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o VO“)**. Pre osoby podľa § 8 zákona o VO sa táto povinnosť nevzťahuje. V prípade, ak verejný obstarávateľ, obstarávateľ a osoba podľa § 8² zákona o VO uplatní **sociálne hľadiská vo verejnom obstarávaní**, musí dodržať **princíp rovnakého zaobchádzania, princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov, princíp transparentnosti, princíp proporcionality a princíp hospodárnosti a efektívnosti** v zmysle zákona

¹ Zákon č. 112/2018 Z. z. v § 5 definuje sociálny podnik:

Sociálnym podnikom je subjekt sociálnej ekonomiky,

a) ktorý vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť,

b) ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu,

c) v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,

d) ktorý, ak

1. zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50% zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa podľa písmena b),

2. časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ podľa písmena b),

e) ktorý do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

² Osoba podľa § 8 zákona o VO postupuje ako verejný obstarávateľ, ktorý jej poskytol viac ako 50 % finančných prostriedkov na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb, z uvedeného dôvodu v ďalšom texte bude osoba podľa § 8 zákona o VO zahrnutá v pojme „verejný obstarávateľ“, s výnimkou prípadov, ak sa ustanovenie zákona o VO týka výslovne iba verejných obstarávateľov.

o VO. Uplatnením sociálnych hľadísk vo verejnom obstarávaní nesmie dôjsť k neopodstatnenému zúženiu hospodárskej súťaže s cieľom obmedziť prístup hospodárskych subjektov k účasti vo VO.

Verejný obstarávateľ a obstarávateľ môže uplatniť sociálne hľadiská v nákupnom procese prostredníctvom:

- niektorých **výnimiek**, na ktoré sa **nevzťahujú pravidlá zákona o VO**,
- **zapracovaním** sociálnych hľadísk **do súťažných podkladov (v opise predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk)**,
- **vyhradením práva účasti vo VO** len pre registrované sociálne podniky, chránené pracoviská, chránené dielne.

2. Čo je to sociálne zodpovedné verejné obstarávanie?

Cieľom sociálne zodpovedného verejného obstarávania³ je aplikovať sociálne hľadiská v procese verejného obstarávania a ich uplatnením podporiť pracovné príležitosti, dôstojnú prácu, dodržiavanie sociálnych a pracovných práv, sociálne začleňovanie, rovnaké príležitosti, zjednodušenie prístupu a návrh pre všetkých (napr. zohľadnenie dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím k verejným službám, do verejných budov, verejných dopravných prostriedkov, k verejným informáciám a k tovaru a službám informačno – komunikačných technológií vrátane aplikácií na webových lokalitách), zohľadniť kritériá udržateľnosti vrátane problematiky etického obchodovania a širšie dodržiavanie sociálnej zodpovednosti firiem.

Zákon o verejnom obstarávaní v § 2 ods. 5 písm. p) definuje sociálne hľadisko:

- *sociálnym hľadiskom je taký aspekt súvisiaci s predmetom zákazky, ktorý môže viesť k pozitívnemu sociálnemu vplyvu⁴ plnenia predmetu zákazky, najmä k vytvoreniu alebo podpore tvorby pracovných príležitostí, dôstojným, spravodlivým a uspokojivým pracovným podmienkam nad rámec zákonom vyžadovanej povinnosti ich zabezpečenia, začleneniu znevýhodnených, ohrozených alebo vylúčených osôb a skupín osôb do spoločenských vzťahov a zjednodušeniu ich prístupu na trh práce, zvýšeniu dostupnosti a použiteľnosti tovarov, služieb a stavebných prác pre zdravotne postihnuté osoby, etickému a spravodlivému obchodovaniu, zabezpečeniu rastu ekonomiky založenej na vedomostiach a inováciách, udržateľnosti zdrojov a sociálnej a územnej súdržnosti, k zvyšovaniu zodpovednosti dodávateľov vo vzťahu k záujmom spoločnosti, najmä integrovaním sociálne prospešných aktivít do činnosti dodávateľa a spoluprácou s jeho činnosťou dotknutými subjektmi alebo zmierňovaníu dôsledkov ekonomického a sociálneho zaostávania najmenej rozvinutých okresov.*

V závislosti od svojej podstaty sociálne hľadiská verejného obstarávania môžu byť aplikované v jednotlivých fázach verejného obstarávania.

Výhody sociálneho VO sa prejavujú najmä v nasledovných oblastiach:

- zlepšenie sociálneho postavenia marginalizovanej alebo inak sociálne vylúčenej alebo znevýhodnenej časti obyvateľstva v rámci daného regiónu/oblasti,
- pracovné príležitosti v mieste realizácie zákazky,
- začleňovanie do spoločnosti tých obyvateľov obce/mesta/regiónu, ktorí sú dlhodobo sociálne vylúčení, alebo sociálnym vylúčením ohrození,
- predchádzanie nekalej súťaži pri nelegálnom zamestnávaní,
- motivácia k legálnemu zamestnávaniu,
- prevencia pred nedodržiavaním pracovnoprávných predpisov, predpisov z oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a oblasti sociálneho práva.

Všeobecne môžu byť pre VO relevantné nasledujúce sociálne hľadiská:

- podpora pracovných príležitostí (napr. pre mladých ľudí, dlhodobo nezamestnané osoby, marginalizované skupiny, osoby so zdravotným postihnutím, osoby s nízkym dosiahnutým vzdelaním a pod.),
- podpora dôstojnej práce a etického obchodovania,

³ Európska komisia: Sociálne nakupovanie, príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg 2011, Ministerstvo životného prostredia SR: Metodická pomôcka k aplikácii „sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní“ v rámci zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov OP KŽP

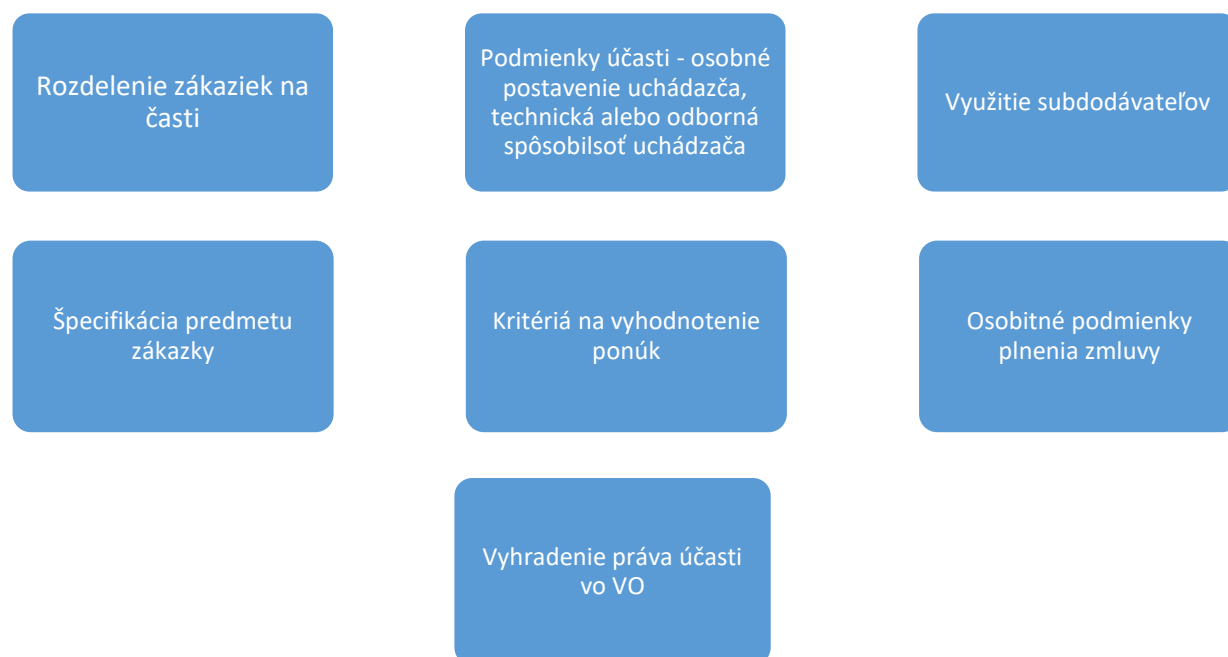
⁴ § 2 ods. 1 Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- podpora dodržiavania sociálnych a pracovných práv (najmä cez vyžadovanie preukázanie osobného postavenia uchádzača/záujemcu),
- podpora sociálneho začleňovania (najmä marginalizovaných skupín a osôb so zdravotným postihnutím),
- podpora zjednodušeného prístupu pre všetkých (napr. technické riešenie stavieb uplatňujúce bezbariérový prístup osobám so zdravotným postihnutím, alebo vývoj informačných systémov prístupných aj slabozrakým alebo nevidiacim).

3. Aplikácia sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní

V rámci VO sú najčastejšie využívané tieto základné **oblasti aplikácie princípov sociálneho VO**:

- rozdelenie zákaziek na časti (§ 28 ods. 1 a 2 zákona o VO),
- podmienky účasti v rámci osobného postavenia uchádzača/záujemcu (§ 32 ods. 1 písm. b), g), h) zákona o VO),
- podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti uchádzača/záujemcu (§ 34 zákona o VO),
- § 41 ods. 1 a 7 zákona o VO (využitie subdodávateľov a priame platby subdodávateľom) – účelom týchto ustanovení je sledovanie a kontrola plnenia zmluvy, teda, či je zmluva reálne plnená úspešným uchádzačom prostredníctvom tých subdodávateľov, ktorých navrhoval bez toho, aby bola dotknutá možnosť zmeny subdodávateľa a rovnako, aby predmet zákazky plnili vhodní a kvalifikovaní subdodávatelia. Význam týchto ustanovení spočíva aj v tom, ak zmluvné podmienky obsahujú možnosť priamych platieb subdodávateľovi, poznať tie subjekty, ktorým možno riadne vyplácať platby za dodávky namiesto hlavného dodávateľa. Výhodou využitia subdodávateľov je, napr. skutočnosť, že pre efektívne začlenenie znevýhodnených osôb na trh práce môže byť zákazka realizovaná zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, ktoré je v postavení subdodávateľa úspešného uchádzača,
- špecifikácia predmetu zákazky (§ 42 ods. 1, 7, 9, 16, zákona o VO),
- kritériá na vyhodnotenie ponúk (§ 44 ods. 4 zákona o VO),
- osobitné podmienky plnenia zmluvy (§ 42 ods. 12 zákona o VO),
- vyhradenie práva účasti vo VO len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská.

3.1. Podmienky účasti v rámci osobného postavenia

Účelom uplatnenia podmienok účasti osobného postavenia uchádzača/záujemcu (§ 32 ods. 1 písm. b), g), h) zákona o VO) je umožniť účasť vo VO len zodpovedným hospodárskym subjektom, ktoré sú bezúhonné, plnia odvodové povinnosti, dodržia povinnosti v oblasti sociálneho práva a pracovného práva, nedopustili sa v zákonom stanovenej lehote závažného porušenia profesijných povinností, ktoré dokáže verejný obstarávateľ a obstarávateľ preukázať, napr. porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania.

Uvedené podmienky účasti osobného postavenia uchádzača/záujemcu sa povinne vyžadujú v rámci každej nadlimitnej zákazky súčasne s ďalšími podmienkami účasti osobného postavenia. Pri zadávaní podlimitných zákaziek bez využitia elektronického trhu, je možné definovať podmienky účasti osobného postavenia v obdobnom rozsahu ako pri nadlimitných zákazkách. V rámci podlimitných zákaziek realizovaných prostredníctvom elektronického trhu platí podmienka zapísania dodávateľa do zoznamu hospodárskych subjektov, čo predstavuje splnenie podmienok účasti týkajúcich sa osobného postavenia v rozsahu vyžadovanom v rozsahu nadlimitných zákaziek. Z tohto dôvodu je „**sociálne minimum**“ priamo aplikované pri zadávaní podlimitných a nadlimitných zákaziek.

3.2. Podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti

Podmienky účasti v rámci požiadaviek na preukázanie technickej alebo odbornej spôsobilosti, definované v § 34 zákona o VO, musia byť nediskriminačné, primerané a musia **súvisieť s predmetom zákazky**.

Pri stanovení podmienok účasti je možné aplikovať aj sociálny aspekt, avšak iba za predpokladu, že plnenie zákazky vyžaduje špecifické znalosti v sociálnej oblasti. V závislosti od predmetu zákazky môže verejný obstarávateľ preverovať nasledovné aspekty technickej a odbornej spôsobilosti uchádzača/záujemcu:

- overenie, či uchádzač/záujemca zamestnáva osoby so znalosťami a skúsenosťami potrebnými pre zabezpečenie sociálnych aspektov zákazky alebo zabezpečí plnenie zákazky týmito osobami,
- overenie, či uchádzač/záujemca vlastní technické vybavenie potrebné na sociálnu ochranu alebo má prístup k takému vybaveniu,
- overenie, či uchádzač/záujemca disponuje dostupnými relevantnými odbornými technickými možnosťami, aby nimi obsiahol sociálny aspekt.

S ohľadom na uvedené technickú alebo odbornú spôsobilosť uchádzača/záujemcu možno preukázať jedným alebo viacerými spôsobmi uvedenými v § 34 zákona o VO, napríklad:

- zoznamom dodávok tovaru alebo poskytnutých služieb,
- popisom použitého technického vybavenia a súvisiacich opatrení, ktoré zmluvná strana zrealizovala,
- vzdelanostnou a odbornou kvalifikáciou personálu zmluvnej strany (vhodne aplikovať, napr. v prípade zákaziek, pri ktorých je dosiahnutie sociálnych cieľov podmienené vhodným školením personálu),
- podrobnosťami o zamestnancoch uchádzača/záujemcu a počet riadiacich pracovníkov.

Určenie podmienok účasti v rámci technickej a odbornej spôsobilosti s dôrazom na sociálny aspekt je **vhodné použiť iba za predpokladu, že predmet zákazky sám o sebe zahŕňa určité sociálne aspekty**. Z dôvodu zamerania oprávnených aktivít projektu, je preto vždy potrebné skúmať túto skutočnosť

a podľa povahy predmetu zákazky sa v prípade aplikovania sociálneho aspektu sústrediť skôr na **iné oblasti procesu VO** (napr. na osobitné podmienky plnenia zmluvy).

Upozornenie: podľa Rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie z 20. septembra 1988 v prípade 31/87 (doložka 28 rozhodnutia) podmienka vyžadujúca zamestnanie dlhodobo nezamestnanej osoby nesúvisí s overovaním vhodnosti uchádzačov na základe ich hospodárskeho a finančného postavenia a technických znalostí a schopností.

Z tohto rozhodnutia teda vyplýva, že túto podmienku nemožno požadovať v rámci splnenia podmienok účasti, ale ju treba priamo zahrnúť do opisu predmetu zákazky a vyžadovať ju v rámci plnenia zmluvy.

3.3. Špecifikácia predmetu zákazky

Technická špecifikácia predmetu zákazky s ohľadom na § 42 zákona o VO musí súvisieť s predmetom zákazky. Požiadavky, ktoré so samotným tovarom, stavebnou prácou alebo službou nesúvisia, ako napríklad požiadavky týkajúce sa spôsobu vedenia prevádzky uchádzača, nepredstavujú technickú špecifikáciu v zmysle zákona o VO.

Pri definovaní požiadaviek na technickú špecifikáciu predmetu zákazky je potrebné vychádzať z nasledovných ustanovení zákona o VO:

- § 42 ods. 1: predmet zákazky musí verejný obstarávateľ a obstarávateľ opísať jednoznačne, úplne a nestranne na základe technických požiadaviek podľa Prílohy č. 3 zákona o VO.
Technické požiadavky
 - **zohľadnia požiadavky dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím a riešenia vhodné pre všetkých užívateľov okrem náležite odôvodnených prípadov;** ak právne záväzné akty Európskej únie⁵ ustanovujú záväzné požiadavky dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých užívateľov, v technických požiadavkách verejný obstarávateľ a obstarávateľ uvedú odkaz na príslušné právne záväzné akty Európskej únie,
 - **musia byť určené tak, aby bol zabezpečený rovnaký prístup pre všetkých uchádzačov alebo záujemcov a zabezpečená hospodárska súťaž.**
- § 42 ods. 7: ak ide o obstaranie tovaru, stavebných prác alebo služieb **s osobitnými environmentálnymi, sociálnymi alebo inými hľadiskami**, verejný obstarávateľ a obstarávateľ **môžu v opise predmetu zákazky**, v kritériách na vyhodnotenie ponúk alebo v zmluvných podmienkach **vyžadovať konkrétnu značku** ako dôkaz, že tovar, stavebné práce alebo služby zodpovedajú týmto osobitným hľadiskám, ak
 - podmienky na udelenie značky sa vzťahujú len na kritériá, ktoré súvisia s predmetom zákazky a ktoré sú vhodné na opis predmetu zákazky,
 - podmienky na udelenie značky sú založené na objektívne overiteľných a nediskriminačných kritériách,
 - značka je výsledkom otvoreného, transparentného procesu, na ktorom sa môžu zúčastniť všetky zainteresované strany vrátane orgánov štátnej správy, spotrebiteľov, sociálnych partnerov, výrobcov, distribútorov a mimovládnych organizácií,
 - udelenie značky je dostupné všetkým subjektom, ktoré o jej udelenie majú záujem a

⁵ Napr.: ROZHODNUTIE RADY z 26. novembra 2009 o uzatvorení Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím Európskym spoločenstvom (2010/48/ES)

- podmienky na udelenie značky určila osoba, nad ktorou hospodársky subjekt, ktorý žiada o udelenie značky, nemá rozhodujúci vplyv.

S ohľadom na vyžadovanie značky upozorňujeme aj na § 42 ods. 9 zákona o VO, podľa ktorého, ak verejný obstarávateľ vyžaduje konkrétnu značku, musí prijať aj inú značku, ktorej podmienky na udelenie sú rovnocenné podmienkam na udelenie vyžadovanej značky.

- § 42 ods. 12: „verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu určiť osobitné podmienky plnenia zmluvy, ak ich uvedú v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž alebo v súťažných podkladoch. Osobitné podmienky plnenia zmluvy môžu zahŕňať ekonomické, **sociálne**, environmentálne hľadiská, hľadiská súvisiace s inováciou alebo zamestnanosťou“.
- § 42 ods. 16: „verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu v súťažných podkladoch uviesť inštitúcie, od ktorých záujemca získa informácie o povinnostiach týkajúcich sa daní, ochrany životného prostredia, **ochrany práce a pracovných podmienok** platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy. Ak verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ uvedie informácie podľa prvej vety v súťažných podkladoch, požiada záujemcov, aby každý vo svojej ponuke predložil vyhlásenie, že pri vypracovaní ponuky vzal do úvahy povinnosti týkajúce sa ochrany práce a pracovných podmienok; ustanovenie § 53 ods.2 tým nie je dotknuté“.

Na základe uvedeného sú možnosti aplikácie sociálneho aspektu v rámci technických špecifikácií predmetu zákazky realizovateľné v nasledovných oblastiach:

- **definovanie technickej špecifikácie zohľadňujúcej kritériá prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov,**
- **požadovanie určitej značky** v prípadoch, že verejný obstarávateľ má záujem o tovary alebo služby s osobitnými sociálnymi znakmi,
- uvedenie inštitúcií, od ktorých záujemca získa informácie o povinnostiach týkajúcich sa daní, **ochrany práce a pracovných podmienok** platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy.

Odporúčame sústrediť pozornosť pri aplikácii sociálneho aspektu v rámci opisu predmetu zákazky najmä pri stavebných prácach pri definovaní technických špecifikácií zohľadňujúcich (napr. bezbariérový) prístup pre osoby so zdravotným postihnutím.

3.4. Kritériá na vyhodnotenie ponúk

Pri vyhodnotení ponúk sa použijú vopred stanovené a zverejnené kritériá, ktoré by mali viesť k výberu objektívne najlepšej a najvýhodnejšej ponuky.

V zmysle zákona o VO môžu byť ponuky vyhodnotené na základe:

- najlepšieho pomeru ceny a kvality,
- nákladov použitím prístupu nákladovej efektívnosti najmä nákladov počas životného cyklu alebo
- najnižšej ceny.

Základné pravidlá na stanovenie kritérií na vyhodnotenie ponúk:

- musia súvisieť s predmetom zákazky,
- musia byť nediskriminačné a musia podporovať hospodársku súťaž,

- musia byť konkrétne a objektívne kvantifikovateľné, t. j. nesmú umožniť neobmedzenú slobodu výberu a musia poskytovať objektívny základ na rozlišovanie medzi ponukami, zároveň musia byť jasné pre každého uchádzača a musia byť overiteľné,
- musia byť vopred zverejnené,
- musia byť v súlade s ostatnými pravidlami zákona o VO.

Pri stanovení váhy kritérií na vyhodnotenie ponúk, ktorá určuje vplyv jednotlivých kritérií na výsledok celkového hodnotenia, sa odporúča, aby váha pridelená kritériám na vyhodnotenie ponúk odrážala mieru už posudzovaných sociálnych aspektov v súťažných podkladoch (napr. v rámci opisu predmetu zákazky alebo podmienok účasti).

Pri priradovaní váhy je potrebné zvážiť:

- dôležitosť sociálneho aspektu pre zákazku v porovnaní s ostatnými nákladmi a celkovou kvalitou,
- vhodnosť určenia sociálneho aspektu práve v oblasti kritérií na vyhodnotenie ponúk,
- rozsah a maximálnu výšku bodov „sociálneho“ kritéria (v závislosti od predmetu obstarávania a trhových podmienok; napr. ak nie je veľký rozdiel v cenách produktov, služieb alebo stavebných prác, ale výrazne sa odlišuje ich sociálny vplyv, je vhodné prideliť viac bodov za ocenenie sociálneho vplyvu).

Určenie kritérií na vyhodnotenie ponúk s dôrazom na sociálny aspekt je vhodné použiť iba za predpokladu, že predmet zákazky sám o sebe zahŕňa určité sociálne aspekty, ako napr. zákazka na poskytnutie služieb v oblasti vzdelávania alebo zvyšovania zručností sociálne, zdravotne alebo inak znevýhodnených občanov. Z dôvodu zamerania oprávnených aktivít projektu je vždy potrebné skúmať túto skutočnosť a v závislosti od predmetu zákazky aplikovať sociálny aspekt skôr v iných oblastiach aplikácie VO (napr. predmet zákazky alebo osobitné podmienky plnenia zmluvy).

3.5. Osobitné podmienky plnenia zmluvy

Podľa § 42 ods. 12 zákona o VO „Verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu určiť osobitné podmienky plnenia zmluvy, ak ich uvedú v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž alebo v súťažných podkladoch. Osobitné podmienky plnenia zmluvy môžu zahŕňať ekonomické, sociálne, environmentálne hľadiská, hľadiská súvisiace s inováciou alebo zamestnanosťou“.

Osobitné podmienky plnenia zmluvy (tiež „doložky plnenia“) by nemali byť skryté technické špecifikácie, požiadavky na predmet zákazky, kritériá na vyhodnotenie ponúk alebo podmienky účasti. Z uvedeného vyplýva, že sa od uchádzača/záujemcu nesmie požadovať, aby preukazoval dodržanie týchto podmienok v priebehu zadávania zákazky. Dodržiavanie podmienok plnenia zmluvy by sa malo overovať a monitorovať v závislosti od ich charakteru len vo vzťahu k úspešnému uchádzačovi, a to pred podpisom zmluvy alebo u dodávateľa v priebehu realizácie zákazky.

Tieto podmienky predstavujú povinnosti, ktoré musí úspešný uchádzač prijať, pričom stanovujú určitý aspekt realizácie zákazky. Pre splnenie tejto podmienky vo fáze výberu úspešného uchádzača je postačujúce, ak sa uchádzači pri predložení svojich ponúk čestne zaviazu v prípade získania zákazky tieto podmienky splniť, resp. ak sa splnenie takejto podmienky overí pred podpisom zmluvy s úspešným uchádzačom (a následne v rámci plnenia zákazky overí aj jej reálne aplikovanie).

V prípade, ak verejný obstarávateľ (žiadateľ/prijímateľ) v rámci podmienok plnenia zmluvy stanoví určité sociálne požiadavky, je potrebné, aby do zmluvy s dodávateľom zapracoval aj primeraný sankčný

mechanizmus, ktorý uplatní v prípade, že dodávateľ nebude plniť svoje záväzky v tejto oblasti. Pokiaľ sú takéto podmienky plnenia zmluvy určené, je nevyhnutné vyžadovať od dodávateľa ich plnenie a taktiež ich plnenie počas plnenia zmluvy priebežne monitorovať a kontrolovať, pričom bude v zmluve jasne uvedená zodpovednosť za dodržiavanie a podávanie správ. **Uvádžame príklad aplikácie takejto podmienky v rámci VO na stavebné práce, kde sociálne hľadisko spočíva v tom, že úspešný uchádzač bude povinný zamestnať určitý počet osôb (resp. určité % z celkového počtu zamestnancov realizujúcich stavebné práce), ktoré sú dlhodobo nezamestnané.**

PRÍKLAD:

1. krok: verejný obstarávateľ uvedie v oznámení o vyhlásení VO, resp. vo výzve na predkladanie ponúk v časti „Doplňujúce informácie“ a v súťažných podkladoch v časti „Zmluva o dielo“ informácie o aplikácii sociálneho aspektu vo VO, vrátane povinnosti zhotoviteľa zamestnať minimálne určitý počet osôb (resp. určité % z osôb, ktoré budú realizovať zákazku), ktoré sú dlhodobo nezamestnané v zmysle § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedená podmienka zamestnania sa bude vzťahovať na celú dobu realizácie stavebných prác.

2. krok: splnenie povinnosti zhotoviteľa zamestnať minimálne určitý počet osôb (resp. určité % z osôb, ktoré budú realizovať zákazku), ktoré sú dlhodobo nezamestnané v zmysle § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zabezpečí zmluvnou pokutou. Táto bude súčasťou návrhu zmluvy o dielo a bude súčasťou súťažných podkladov.

3. krok: v rámci predloženia ponúk uchádzačov bude táto podmienka vyhodnocovaná na základe čestného vyhlásenia, napr. v znení: „Vyhlasujem, že najmenej X počet osôb (prípadne X %) z celkového počtu pracovníkov, ktorí sa budú podieľať na plnení zákazky), bude pochádzať z radov dlhodobo nezamestnaných osôb. Pôjde o uchádzačov o zamestnanie, ktorí sú evidovaní úradom práce po dobu aspoň X mesiacov, s ktorými uzavriem pracovný pomer založený pracovnou zmluvou. Počet naplnených pracovných miest bude garantovaný počas celého plnenia zákazky. Zaväzujem sa k tomu, že pred podpisom zmluvy predložím verejnemu obstarávateľovi zoznam osôb z radov dlhodobo nezamestnaných, s ktorými bol uzatvorený pracovnoprávny vzťah v súvislosti s plnením zákazky, potvrdený od miestne príslušného úradu práce, spolu s uvedením celkového počtu osôb, ktoré sa na plnení zákazky budú podieľať.“

4. krok: vzhľadom na vyššie uvedené, verejný obstarávateľ postupuje pri realizácii VO na uskutočnenie stavebných prác uplatnením sociálneho aspektu vo VO v súlade s § 42 ods. 12 zákona o VO.

5. krok: pri hľadaní vhodných uchádzačov o zamestnanie spĺňajúcich vyššie požadované predpoklady poskytne verejný obstarávateľ zhotoviteľovi potrebnú súčinnosť spočívajúcu v predložení zoznamu osôb, ktoré tieto predpoklady spĺňajú a relevantným potvrdením príslušného úradu práce o zaradení uchádzača do evidencie dlhodobo nezamestnaných. Ak zhotoviteľ nevyberie zo zoznamu osôb predloženého prijímateľom vhodného uchádzača o zamestnanie, je zhotoviteľ oprávnený zamestnať aj iné osoby spĺňajúce vyššie uvedené predpoklady.

6. krok: počas realizácie zákazky vykonáva verejný obstarávateľ kontrolu dodržiavania predmetného zmluvného záväzku a v prípade jeho nedodržania uplatní sankcie uvedené v zmluve o dielo.

3.6. Vyhradené práva účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská

Nadlimitné zákazky

Podľa § 36a ods. 1 zákona o VO verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest za predpokladu, že aspoň 30 % zamestnancov registrovaných integračných sociálnych podnikov, zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo zamestnancov programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Ak sa uplatňuje výhrada podľa § 36a ods. 1 zákona o VO, uvedie sa to v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž, oznámení o koncesii, oznámení o vyhlásení súťaže návrhov alebo vo výzve na predkladanie ponúk (§ 36a ods. 2 zákona o VO).

Podlimitné zákazky

Podľa § 108 ods. 2 zákona o VO verejný obstarávateľ⁶, môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky⁷, chránené dielne a chránené pracoviská⁸.

Účelom predmetnej právnej úpravy je podporiť registrované sociálne podniky, efektívne prispieť k začleneniu alebo opätovnému začleneniu osôb so zdravotným postihnutím na trh práce. Možnosť vyhradiť účasť na zadávaní zákazky len záujemcom, ktorí majú štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, sa viaže len na také predmety zákazky, ktoré sú občania so zdravotným postihnutím v zodpovedajúcej kvalite schopní realizovať.

Úrad pre verejné obstarávanie (ďalej aj „úrad“) vo svojich výkladových stanoviskách⁹ a rozhodovacej praxe k zákazkám vyhradeným pre chránené dielne alebo chránené pracoviská upozorňuje, že nie každá zákazka je vhodná pre chránené dielne alebo chránené pracoviská, najmä pokiaľ ide o zákazky na uskutočnenie stavebných prác, pri ktorých plnení majú zamestnanci so zdravotným postihnutím obmedzené možnosti. Z tohto dôvodu neodporúčame využívať tento inštitút v rámci zákaziek na stavebné práce. Aj v rámci iných typov zákaziek je dôležité, aby aplikácia tejto podmienky nebola naviazaná len na formálne splnenie stanovených požiadaviek, bez reálneho sociálneho prínosu.

Rozhodnutie verejného obstarávateľa o vyhradení zákazky musí vychádzať z dôsledného preskúmania, či na trhu existuje dostatočný počet subjektov (minimálne tri chránené dielne, chránené pracoviská alebo registrované sociálne podniky), ktoré majú oprávnenie dodávať, poskytovať alebo uskutočňovať požadovaný predmet plnenia.

Pre efektívne začlenenie znevýhodnených osôb na trh práce musí byť zákazka realizovaná len zamestnancami úspešného uchádzača zamestnanými v chránenej dielni alebo chránenom pracovisku. Pokiaľ by predmet zákazky realizovali zamestnanci úspešného uchádzača, ktorí nie sú zamestnaní v chránenej dielni alebo chránenom pracovisku, alebo by daný predmet zákazky realizoval subdodávateľ tohto úspešného uchádzača, avšak nie zamestnancami chránenej dielne alebo

⁶ V zmysle Metodického usmernenie Úradu pre verejné obstarávanie č. 9260-5000/2018 zo dňa 19.7.2018 vyhradiť právo účasti vo VO môže aj osoba podľa § 8 zákona o VO

⁷ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/soc-ekonomika/register-socialnych-podnikov.pdf>

⁸ 55 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁹ 7/2016 zo dňa 19.4.2016

chráneného pracoviska, išlo by o obídienie zmyslu a účelu zákona o VO a zároveň o konanie v rozpore s princípmi čestnej hospodárskej súťaže, keďže hospodárske subjekty, ktoré nemali štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska sa verejného obstarávania nemohli zúčastniť, a to aj napriek skutočnosti, že daný predmet zákazky nebol v konečnom dôsledku realizovaný zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska.

Vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní na uskutočnenie stavebných prác je vhodné registrovaným sociálnym podnikom, ktoré sú oprávnené uskutočňovať stavebné práce.

Zákazka s nízkou hodnotou

Podľa § 117 ods. 3 zákona o VO verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní podľa § 108 ods. 2.

V Metodickom usmernení Úradu pre verejné obstarávanie č. 14650-5000/2017 sa uvádza:

- „podľa výkladového stanoviska úradu č. 7/2016 z 19. 04. 2016 sa vyššie uvedená výhrada považuje za podmienku účasti sui generis¹⁰ a ak v súťaži vyhradenej pre hospodárske subjekty s osobitným postavením, predloží ponuku uchádzač, ktorý nemá takéto postavenie, postupuje verejný obstarávateľ podľa § 40 ods. 6 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní, a teda vylúči takéhoto uchádzača z verejného obstarávania pre nesplnenie podmienky účasti. Vyhradenie práva účasti pre hospodárske subjekty s osobitným postavením je možné považovať za špeciálnu podmienku účasti (podmienku sui generis), prostredníctvom ktorej sa v prípade podlimitných zákaziek určuje vyžadované postavenie/status určitého subjektu, ktorý sa môže zúčastniť verejného obstarávania, teda určuje ňou okruh potenciálnych záujemcov, ktorí napĺňajú požadovaný status a vylučujú sa ňou z účasti subjekty, ktoré nedisponujú požadovaným postavením. Účelom uvedeného je „vyhradenie“ zákazky len pre určité spektrum hospodárskych subjektov s osobitným postavením“,
- „z uvedeného je zrejmé, že **súťaže vyhlásenej pre hospodárske subjekty s osobitným postavením sa môžu zúčastniť len hospodárske subjekty s týmto statusom, a to z dôvodu, aby sa aj osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby mohli začleniť na trh práce**“.

V Metodickom usmernení Úradu pre verejné obstarávanie č. 5535-5000/2018 sa uvádza:

- otázka „môže verejný obstarávateľ rozdeliť predmet zákazky na časti, pričom pri jednej alebo viacerých častiach (nie celý predmet zákazky) vyhradiť právo účasti pre subjekty podľa § 108 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní?“
- odpoveď „vzhľadom na koncepciu formulára „Výzva na predkladanie ponúk“ v Informačnom systéme zberu údajov, v ktorom sa funkcionality na vyhradenie zákazky pre chránené pracovné dielne a hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálna a profesionálna integrácia postihnutých alebo znevýhodnených osôb [III.1.5] Informácie o vyhradených zákazkách] nachádza v Oddiele III (Osobné postavenie, ekonomické, finančné a technické informácie) a nie v Oddiele II (Predmet zákazky) v rámci informácií o jednotlivých častiach zákazky, máme za to, že podlimitnú zákazku zadávanú postupom bez využitia elektronického trhu je v zásade možné vyhradiť v zmysle § 108 ods. 2 zákona len ako celok, nie len jej jednu časť alebo niekoľko častí. Nemožno však vylúčiť (aj vzhľadom na koncepciu nových formulárov používaných vo verejnom obstarávaní pripravovaných Európskou komisiou) možnosť vyhradenia, napr. jednej

¹⁰ Svojho druhu (zvláštny, samostatný)

z častí pre chránené dielne a ostatné ponechať bez tohto obmedzenia. Uvedené však musí jasne vyplývať už z výzvy na predkladanie ponúk [z Oddielu VI (Doplnkové informácie)].“

Vyhradenie účasti vo verejnom obstarávaní len pre uchádzačov v postavení registrovaných sociálnych podnikov, chránených pracovísk a chránených dielní je jedným z nástrojov uplatnenia sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní.

4. Zákazky, na ktoré sa nevzťahujú pravidlá zákona o VO

4.1. Zákazky z výnimky

Schválením Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „**zákon o sociálnej ekonomike**“), ktorým sa mení aj zákon o VO s účinnosťou od 1.5.2018, verejní obstarávatelia získali možnosť uplatniť v nákupnom procese sociálne hľadiská, a to aj použitím niektorých výnimiek zo zákona o VO. Okrem nástroja vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované sociálne podniky, chránené dielne a chránené pracoviská, majú verejní obstarávatelia ďalší nástroj na uplatnenie sociálneho hľadiska.

Výnimka podľa **§ 1 ods. 12 písm. v)** zákona o VO sa vzťahuje na **podlimitnú zákazku a zákazku s nízkou hodnotou** na **dodanie tovaru** alebo **poskytnutie služieb** pre verejného obstarávateľa,

1. ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik,
2. ktorých dodávateľom je fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
3. ktoré sú dodávané chránenou dielňou alebo v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Výnimka podľa **§ 1 ods. 13** zákona o VO sa vzťahuje na **zákazku s nízkou hodnotou**, ktorej predmetom je uskutočnenie **stavebných prác** pre verejného obstarávateľa,

1. ktorých dodávateľom je registrovaný sociálny podnik,
2. ktorých dodávateľom je fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo
3. ktoré sú dodávané chránenou dielňou alebo v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Nemôžeme opomenúť špeciálny prípad výnimky zo zákona o VO, ktorá odráža sociálne hľadisko, a to výnimku podľa **§ 1 ods. 12 písm. d)** zákona o VO: dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby, ktorých odberateľom je verejný obstarávateľ a dodávateľom je

1. Zbor väzenskej a justičnej stráže, ak ide o tovar, stavebné práce alebo služby zabezpečované zamestnávaním odsúdených a obvinených, alebo
2. stredná odborná škola, ak ide o tovar, stavebné práce alebo služby zabezpečované žiakmi strednej odbornej školy v rámci praktického vyučovania.

Použitím výnimky je možné napomôcť odsúdeným po vykonaní trestu zamestnať sa na otvorenom trhu práce, tým že nestratia pracovné zručnosti počas výkonu trestu. Žiakom je možné napomôcť osvojiť si pracovné zručnosti už počas praktického vyučovania v škole.

Príklad dobrej praxe:

Slovenská inovačná a energetická agentúra zadala zákazku Zboru väzenskej a justičnej stráže na dodanie nábytku. Zákazka bola zadávaná v režime výnimky zo zákona o VO. Tovar bol dodaný v súlade s opisom predmetu zákazky a slúži zamestnancom v rámci implementácie národného projektu.

Použitie výnimiek zo zákona o VO neznamena, že verejní obstarávatelia, ktorí zadávajú zákazky spolufinancované zo zdrojov *Európskych štrukturálnych a investičných fondov*, môžu zadávať takéto zákazky svojvoľne. Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu ako Centrálny koordinačný orgán (ďalej len „CKO“) vydal *Metodický pokyn CKO č. 12¹¹* k zadávaniu zákaziek nespádajúcich pod zákon o VO, ktorý upravuje pravidlá zadávania takýchto zákaziek. Avšak v prípade zadávania zákaziek nespádajúcich pod zákon o VO je proces výberu dodávateľa menej zložitý a časovo menej náročný ako je proces verejného obstarávania podľa zákona o VO.

Zároveň **verejní obstarávatelia použitím týchto výnimiek môžu relevantným spôsobom podporiť vznikajúce registrované podniky, chránené pracoviská a chránené dielne a tým prispieť k riešeniu spoločenských problémov v oblasti zamestnanosti.**

4.2. Zadávanie in-house zákaziek - vnútorné obstarávanie

Všeobecné pravidlá pre zákazky zadávané vnútorným obstarávaním, in-house zákazky

1. Z niektorých judikátov Európskeho súdneho dvora vyplýva, že určité formy spolupráce medzi verejnými obstarávateľmi sa nemusia automaticky pokladať za zákazky.
2. In-house zákazka je odplatná zmluva uzavretá - za predpokladu splnenia určitých podmienok - medzi dvoma verejnými obstarávateľmi, predmetom ktorej je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby.
3. Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov obsahuje úpravu tzv. in-house zákaziek, a to v § 1 ods. 4 až 9.
4. Skutočnosť, že zákazka je zadávaná medzi dvoma verejnými obstarávateľmi, nezakladá nárok na výnimku z aplikácie zákona o VO. Túto výnimku je možné aplikovať až po kumulatívnom splnení nasledovných podmienok:
 - 4.1. právnická osoba, ktorej je zadaná zákazka (ďalej len „subjekt“) je v 100% vlastníctve verejného obstarávateľa zadávajúceho zákazku (t. j. je vylúčený súkromný kapitál tretej strany),
 - 4.2. verejný obstarávateľ vykonáva nad subjektom kontrolu podobnú kontrole, ktorú vykonáva nad vlastnými organizačnými zložkami,
 - 4.3. tento subjekt súčasne vykonáva základnú časť (viac ako 80 %) svojich činností pre kontrolujúceho verejného obstarávateľa alebo obstarávateľov a
 - 4.4. subjekt je povinný postupovať podľa zákona o VO, pokiaľ ide o jeho vlastné obstarávanie.

¹¹ <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/metodicke-pokyny-cko-a-uv-sr/>

5. Všeobecné pravidlo zadávania in-house zákaziek, ktoré v jeho základnom rámci chápeme ako postup, keď verejný obstarávateľ zadáva zákazku svojej kontrolovanej právnickej osobe však platí aj v opačnom prevedení, nakoľko v zmysle § 1 ods. 7 zákona o VO kontrolovaná právnická osoba, ktorá je verejným obstarávateľom, môže režimom vnútorného obstarávania (in-house) zadať zákazku svojmu kontrolujúcemu verejnému obstarávateľovi alebo inej právnickej osobe kontrolovanej tým istým verejným obstarávateľom. Obdobne však platí pravidlo, že v právnickej osobe, ktorej sa zadáva zákazka, nesmie byť účasť súkromného kapitálu.
6. **V prípade zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov EÚ** verejný obstarávateľ pri vnútornom obstarávaní (tzv. in house zákazky) zákaziek, ktoré nespádajú pod aplikáciu zákona o VO, je povinný riadiť sa osobitnými pravidlami uvedenými v **Metodickom pokyne č. 12**, vydaným *Centrálneym koordináčnym orgánom*, na ktorý nadväzujú usmernenia a príručky príslušných *Riadiacich orgánov*. Z uvedeného metodického pokynu vyplýva, že pri splnení podmienok uvedených v § 1 ods. 4 a ods. 6 zákona o VO môže kontrolujúci verejný obstarávateľ zadávať zákazky kontrolovanej právnickej osobe bez aplikácie zákona o VO. V praxi môže ísť, napr. o sociálny podnik - ak sa podmienky uvedené v **§ 1 ods. 4 a ods. 6 zákona o VO** vzťahujú na sociálny podnik, tak **tento subjekt je možné považovať za kontrolovanú právnickú osobu vo vzťahu ku verejnému obstarávateľovi vykonávajúcom kontrolu nad ním.**
7. **V prípade zákaziek, ktoré nie sú spolufinancované zo zdrojov EÚ**, je verejný obstarávateľ pri vnútornom obstarávaní (tzv. in house zákazky) zákaziek, ktoré nespádajú pod aplikáciu zákona o VO, povinný riadiť sa svojimi **vnútornými predpismi.**

5. Finančné limity vo verejnom obstarávaní

Finančné limity vo vzťahu k určenej predpokladanej hodnote sú dôležité z hľadiska zvolenia správneho postupu verejného obstarávania. Vybrať správny postup verejného obstarávania je závislý aj od toho, akým subjektom je zadávateľ zákazky z pohľadu zákona o VO. Zákon o VO definuje tieto osoby ako:

- verejného obstarávateľa (§ 7),
- osobu podľa § 8 zákona o VO,
- obstarávateľa (§ 9).

Verejný obstarávateľ na účely zákona o VO

- a) Slovenská republika zastúpená svojimi orgánmi,
- b) obec,
- c) vyšší územný celok,
- d) právnická osoba, ktorá spĺňa požiadavky podľa § 7 odseku 2 zákona o VO,
- e) združenie právnických osôb, ktorého členmi sú výlučne verejní obstarávatelia uvedení v písmenách a) až d).

Osoba podľa § 8 zákona o VO¹²

Podľa § 8 ods. 1 zákona o VO, ak verejný obstarávateľ poskytne osobe, ktorá nie je verejný obstarávateľ ani obstarávateľ, viac ako 50 % finančných prostriedkov na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb, **je táto osoba povinná postupovať**

- a) ako tento verejný obstarávateľ, ak predpokladaná hodnota zákazky sa rovná alebo je vyššia ako finančný limit podľa § 5 ods. 2 ustanovený pre tohto verejného obstarávateľa (nadlimitná zákazka),

¹² tzv. dotovaný verejný obstarávateľ

b) podľa § 108 ods. 1 písm. a) alebo písm. b), ak predpokladaná hodnota zákazky je nižšia ako finančný limit podľa § 5 ods. 2 a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako (podlimitná zákazka)

1. **100 000 eur**, ak ide o zákazku na dodanie tovaru, okrem potravín a zákazku na poskytnutie služby, okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO,
2. **250 000 eur**, ak ide o zákazku na uskutočnenie stavebných prác,
3. **550 000 eur**, ak ide o zákazku na poskytnutie služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO,

c) podľa § 117, ak ide o (zákazka s nízkou hodnotou)

1. zákazku na dodanie tovaru okrem potravín, zákazku na poskytnutie služby alebo o zákazku na uskutočnenie stavebných prác, ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit podľa písm. b) prvého až tretieho bodu a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur,
2. zákazku na dodanie tovaru, ktorým sú potraviny a ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit podľa § 5 ods. 2 a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur.

Obstarávateľ na účely zákona o VO

- právnická osoba, ktorá vykonáva aspoň jednu z činností uvedených v § 9 ods. 3 až 9 zákona o VO na základe osobitných práv alebo výlučných práv.

5.1. Finančné limity¹³

Úrad pre verejné obstarávanie zverejňuje na svojej web stránke finančné limity. Finančné limity platné od 1.1.2020 boli zverejnené v Zbierke zákonov dňa 16.12.2019 vo Vyhláske č. 428/2019 Z. z., ktorou sa ustanovuje finančný limit pre nadlimitnú zákazku, finančný limit pre nadlimitnú koncesiu a finančný limit pri súťaži návrhov.

Nadlimitná zákazka – civilná				
	Verejný obstarávateľ		Obstarávateľ	
	PHZ	Postup	PHZ	Postup
Tovar/Služba	≥ 139 000 eur ≥ 214 000 eur <i>(limit sa určí, podľa druhu verejného obstarávateľa)</i>	Druhá časť (prvá a druhá hlava) zákona	≥ 428 000 eur	Druhá časť (prvá a tretia hlava) zákona
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 750 000 eur		≥ 1 000 000 eur	
Stavebné práce	≥ 5 350 000 eur		≥ 5 350 000 eur	
POTRAVINY				
		PHZ		Postup
Potraviny		≥ 139 000 eur ≥ 214 000 eur <i>(limit sa určí, podľa druhu verejného obstarávateľa)</i>		Druhá časť (prvá a druhá hlava) zákona

¹³ <https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/metodicke-usmernenia/vseobecne-metodicke-usmernenia-zakon-c-3432015-z-z--51e.html?id=2568>

Podlimitná zákazky – civilná Verejný obstarávateľ		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/Služba	≥ 70 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur (limit sa určí, podľa druhu verejného obstarávateľa)	Tretia časť zákona (s využitím elektronického trhoviska § 109 až 111/bez využitia elektronického trhoviska § 112 až 116)
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 260 000 eur < 750 000 eur	
Stavebné práce	≥ 180 000 eur < 5 350 000 eur	
Zákazka s nízkou hodnotou – civilná Verejný obstarávateľ		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/Služba	≥ 5 000 eur < 70 000 eur	§ 117 zákona alebo § 109 až § 111, ak ide o bežne dostupné tovary alebo služby
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 5 000 eur < 260 000 eur	
Stavebné práce	≥ 5 000 eur < 180 000 eur	
POTRAVINY		
Potraviny	≥ 5 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur	§ 117 zákona

Nadlimitná koncesia Verejný obstarávateľ/Obstarávateľ		
	PHK	Postup
Stavebné práce / Služba	≥ 5 350 000 eur	Druhá časť (prvá, druhá a štvrtá hlava) zákona

Podlimitná koncesia Verejný obstarávateľ		
	PHK	Postup
Stavebné práce / Služba	< 5 350 000 eur	§ 118 zákona

Súťaž návrhov		
	PHZ	Postup
Verejný obstarávateľ podľa § 7 ods. 1 písm. a)	≥ 139 000 eur	Štvrtá časť zákona
Iný verejný obstarávateľ - §7 ods. 1 písm. b) až e)	≥ 214 000 eur	
Obstarávateľ	≥ 428 000 eur	

5.2. Zadávanie zákaziek osobou podľa § 8 zákona o VO v prípade poskytnutia finančných prostriedkov predstavujúcich podiel vyšší ako 50 %

I. Osoba podľa § 8 zákona o VO¹⁴ aplikuje postup zadávania nadlimitných zákaziek ako verejný obstarávateľ, ktorý jej finančné prostriedky poskytuje, ak predpokladaná hodnota zákazky sa rovná alebo je vyššia ako finančný limit pre **nadlimitnú zákazku**, ktorý sa vzťahuje na tohto verejného obstarávateľa.

Intenzita pomoci > 50 %		
	PHZ	Postup
Tovar/Služba Tovar/Služba Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 139 000 eur (§ 7 ods. 1 písm. a) ≥ 214 000 eur (§ 7 ods. 1 písm. b) až e) ≥ 750 000 eur	Zadávanie nadlimitných zákaziek verejným obstarávateľom [Druhá časť prvá a druhá hlava zákona]
Potraviny	≥ 139 000 eur ≥ 214 000 eur	
Stavebné práce	≥ 5 350 000 eur	

II. Osoba podľa § 8 zákona o VO pri zadávaní zákazky na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác alebo na poskytnutie služby, ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit pre nadlimitnú zákazku a zároveň sa rovná alebo je vyššia ako 100 000 eur, ak ide o tovar (okrem potravín) a službu (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO), 250 000 eur, ak ide o stavebné práce a 550 000 eur, ak ide o službu uvedenú v Prílohe č. 1 zákona o VO, **aplikuje postup zadávania podlimitných zákaziek** - s využitím elektronického trhoviska alebo bez využitia elektronického trhoviska, ak ide o tovar alebo službu (okrem služby intelektuálnej povahy) bežne dostupné na trhu (§ 109 až 111 alebo § 112 až 116 zákona), - bez využitia elektronického trhoviska, ak ide o stavebné práce a tovar alebo službu iné ako bežne dostupné na trhu (§ 112 až 116 zákona).

Intenzita pomoci > 50 %		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/Služba (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO)	≥ 100 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur	Zadávanie podlimitných zákaziek s využitím/bez využitia elektronického trhoviska v závislosti od typu zákazky [Tretia časť zákona]
Stavebné práce	≥ 250 000 eur < 5 350 000 eur	
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 550 000 eur < 750 000 eur	

Zadávanie zákaziek s využitím elektronického trhoviska

II.1 Osoba podľa § 8 zákona môže uplatniť jeden z dvoch spôsobov zadávania zákazky na elektronickom trhovisku - predbežnou akceptáciou ponuky s najnižšou cenou zverejnenou na elektronickom trhovisku (§ 109 zákona) alebo - zverejnením zákazky na elektronickom trhovisku (§ 110 zákona).

II.2 Osoba podľa § 8 zákona zverejní v profile súhrnnú štvrtročnú správu o zákazkách obstaraných na elektronickom trhovisku s cenami vyššími ako 5 000 eur, v ktorej uvedie pre každú zákazku identifikáciu úspešného uchádzača, predmet a hodnotu zákazky (§ 111 zákona). Ak sa zverejnenie týka jednej zákazky, uverejnia sa požadované informácie len o tejto zákazke.

¹⁴ <https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/metodicke-usmernenia/vseobecne-metodicke-usmernenia-zakon-c-3432015-z-z--51e.html?id=2570>

Zadávanie zákaziek bez využitia elektronického trhoviska

II.3 Pri zadávaní zákazky bez využitia elektronického trhoviska osoba podľa § 8 zákona postupuje podľa § 112 až 116 tohto zákona o VO. Výzva na predkladanie ponúk sa posiela Úradu pre verejné obstarávanie na uverejnenie vo Vestníku verejného obstarávania.

II.4 Informácia o výsledku verejného obstarávania sa posiela Úradu pre verejné obstarávanie na uverejnenie vo Vestníku verejného obstarávania.

III. Osoba podľa § 8 aplikuje pravidlá zadávania **zákaziek s nízkymi hodnotami** podľa § 117 zákona, ak predpokladaná hodnota zákazky je nižšia ako 100 000 eur, ak ide o tovar (okrem potravín) a službu (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona), 250 000 eur, ak ide o stavebné práce a 550 000 eur, ak ide o službu uvedenú v Prílohe č. 1 zákona o VO a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur. V prípade zadávania zákazky na dodanie tovaru, ktorým sú potraviny aplikuje pravidlá podľa § 117 zákona o VO, ak predpokladaná hodnota zákazky je nižšia ako finančný limit pre nadlimitnú zákazku a súčasne sa rovná alebo je vyššia ako 5 000 eur.

Intenzita pomoci > 50 %		
	PHZ	Postup
Tovar (okrem potravín)/Služba (okrem služby uvedenej v Prílohe č. 1 zákona o VO)	≥ 5 000 eur < 100 000 eur	Zadávanie zákaziek s nízkymi hodnotami [§ 117 zákona]
Potraviny	≥ 5 000 eur < 139 000 eur < 214 000 eur	
Stavebné práce	≥ 5 000 eur < 250 000 eur	
Služba uvedená v Prílohe č. 1 zákona o VO	≥ 5 000 eur < 550 000 eur	

III.1 Osoba podľa § 8 postupuje tak, aby vynaložené náklady na predmet zákazky boli hospodárne, t. j. je povinná postupovať tak, aby dochádzalo k účelnému a hospodárnemu vynakladaniu finančných prostriedkov.

III.2 Ak osoba podľa § 8 vyzvala na predloženie ponuky viac hospodárskych subjektov na účel zadania zákazky, je povinná zabezpečiť dodržanie princípov rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie.

III.3 Zákon neupravuje žiadny formálny postup, ktorý by sa mal aplikovať pri zadávaní zákazky s nízkou hodnotou. Nevyžaduje sa písomná forma zmluvy okrem prípadov, v ktorých to vyžadujú osobitné predpisy.

5.3. Finančné limity pre oblasť obrany a bezpečnosti

Na web stránke Úradu pre verejné obstarávanie sú publikované finančné limity pre oblasť obrany a bezpečnosti:

<https://www.uvo.gov.sk/legislativametodika-dohlad/metodicke-usmernenia/vseobecne-metodicke-usmernenia-zakon-c-3432015-z-z--51e.html?id=2568>

6. Zákonná povinnosť zamestnávateľov zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím

V zmysle § 63 ods. 1 písm. d) Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zamestnávateľ je povinný zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím, ak zamestnáva najmenej 20 zamestnancov a ak úrad v evidencii uchádzačov o zamestnanie vedie občanov so zdravotným postihnutím, v počte, ktorý predstavuje 3,2 % z celkového počtu jeho zamestnancov.

Zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva občana so zdravotným postihnutím, ktorý má pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť vyšší ako 70 %, si na účely plnenia povinného podielu zamestnávania zamestnancov so zdravotným postihnutím podľa § 63 ods. 1 písm. d) započítava ako keby zamestnával troch takých občanov.

Povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d) môže zamestnávateľ plniť aj zadaním zákazky vhodnej na zamestnávanie občanov so zdravotným postihnutím alebo zadaním zákazky občanovi so zdravotným postihnutím, ktorý prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť.

Zákazka na účely tohto zákona je dodanie tovaru alebo poskytnutie služby s peňažným plnením realizovaná medzi zamestnávateľom, ktorý si ňou plní povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu podľa § 63 ods. 1 písm. d), a integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku.

Tovar na účely tohto zákona je výrobok zhotovený integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, a je určený na predaj.

Služba na účely tohto zákona je služba, ktorá je poskytovaná integračným podnikom, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím, chránenou dielňou alebo fyzickou osobou so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku.

Uvedená zákonná úprava síce na jednej strane ukladá zamestnávateľovi povinnosť zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím, na druhej strane umožňuje zamestnávateľovi splniť túto povinnosť zadaním zákazky chránenej dielni alebo chránenému pracovisku, **čím zamestnávateľ zároveň podporí sociálne hľadiská vo verejnom obstarávaní.**

7. Sociálna ekonomika v EÚ

Európska komisia na svojej web stránke¹⁵ informuje o sociálnej ekonomike v európskom rozmere. Vychádzajúc z týchto informácií môžeme konštatovať, že významná časť európskej ekonomiky nie je prioritne zameraná na vytváranie zisku pre investorov alebo vlastníkov. Je známa ako „sociálna ekonomika“ a zahŕňa družstvá, obchodné spoločnosti, neziskové združenia, nadácie a iné mimovládne organizácie, sociálne podniky. Tieto subjekty prevádzkujú veľmi široké spektrum obchodných aktivít, poskytujú široký sortiment výrobkov a služieb na celom európskom jednotnom trhu a vytvárajú milióny pracovných miest. Sociálne podniky sú tiež motorom sociálnej inovácie. Existujú 2 milióny podnikov sociálnej ekonomiky v Európe, čo predstavuje 10% všetkých podnikov v EÚ. Viac ako 11 miliónov ľudí - približne 6% zamestnancov EÚ - pracuje pre podniky sociálnej ekonomiky. Majú rôzne právne formy a rôzne ciele, od poľnohospodárstva a bankovníctva až po chránené pracoviská a chránené dielne.

8. Právny rámec

Právny základ pre oblasť verejného obstarávania tvorí:

¹⁵ https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en

- Zmluva o Európskej únii,
- Zmluva o fungovaní Európskej únie,
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/25/EÚ z 26. februára 2014 o obstarávaní vykonávanom subjektmi pôsobiacimi v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb a o zrušení smernice 2004/17/ES,
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES.

Členské štáty mali termín do 18.4.2016 na transpozíciu oboch smerníc do národného práva. Slovenská republika splnila túto povinnosť prijatím Zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov dňa 18.11.2015. Obe smernice podporujú uplatňovanie sociálnych ako aj environmentálnych hľadísk vo verejných zákazkách.

Uvádzame skrátenú verziu bodov preambuly Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES, ktoré sa týkajú sociálne zodpovedného verejného obstarávania.

Bod 3 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Pri vykonávaní tejto smernice by sa mal zohľadňovať Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím¹⁶, najmä v súvislosti s výberom prostriedkov komunikácie, technickými špecifikáciami, kritériami na vyhodnotenie ponúk a podmienkami plnenia zákazky.

Bod 37 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

So zreteľom na primerané zahrnutie environmentálnych, sociálnych a pracovných požiadaviek do postupov verejného obstarávania je osobitne dôležité, aby členské štáty a verejní obstarávatelia prijímali príslušné opatrenia s cieľom zabezpečiť dodržiavanie povinností v oblasti environmentálneho, sociálneho a pracovného práva, ktoré sa uplatňujú tam, kde sa vykonávajú práce alebo poskytujú služby, a vyplývajú zo zákonov, z nariadení, vyhlášok a rozhodnutí na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni Únie, ako aj z kolektívnych zmlúv, a to za predpokladu, že takéto pravidlá a ich uplatňovanie sú v súlade s právom Únie. Rovnako by sa počas plnenia zákazky mali uplatňovať povinnosti vyplývajúce z medzinárodných dohôd ratifikovaných všetkými členskými štátmi a uvedených v prílohe X. To by však v žiadnom prípade nemalo brániť v uplatňovaní podmienok zamestnávania, ktoré sú pre pracovníkov priaznivejšie.

Bod 40 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Kontrola dodržiavania ustanovení environmentálneho, sociálneho a pracovného práva by sa mala vykonávať v príslušných etapách postupu obstarávania, pri uplatňovaní všeobecných zásad upravujúcich výber účastníkov a zadávanie zákaziek, pri uplatňovaní kritérií vylúčenia a pri uplatňovaní ustanovení týkajúcich sa neobvykle nízkych ponúk. Overovanie nevyhnutné na tieto účely by sa malo vykonávať v súlade s príslušnými ustanoveniami tejto smernice, najmä ustanoveniami upravujúcimi dôkazné prostriedky a vlastné vyhlásenia.

Bod 97 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Okrem toho so zreteľom na lepšie začlenenie sociálnych a environmentálnych aspektov do postupov obstarávania by verejní obstarávatelia mali mať možnosť používať kritériá na vyhodnotenie ponúk

¹⁶ ROZHODNUTIE RADY z 26. novembra 2009 o uzatvorení Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím Európskym spoločenstvom (2010/48/ES)

alebo podmienky plnenia zákazky týkajúce sa stavebných prác, tovaru alebo služieb, ktoré sa majú dodať či poskytnúť na základe verejnej zákazky, v akejkoľvek súvislosti a v akejkoľvek fáze ich životného cyklu od ťažby surovín pre produkt po fázu likvidácie produktu vrátane faktorov súvisiacich s konkrétnym procesom produkcie, poskytovania týchto prác, tovaru alebo služieb, alebo obchodovania s týmito prácami, tovarom a službami a jeho podmienok, alebo súvisiacich s konkrétnym procesom počas neskoršej fázy ich životného cyklu, a to aj vtedy, keď takéto faktory nie sú súčasťou ich hmotnej podstaty. Kritériami a podmienkami odkazujúcimi na takýto proces produkcie alebo proces poskytovania je napríklad to, aby výroba obstarávaných výrobkov nezahŕňala toxické chemikálie, alebo aby sa obstarané služby poskytovali s použitím energeticky efektívnych strojov. V súlade s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie to zahŕňa aj kritériá na vyhodnotenie ponúk alebo podmienky plnenia zákazky súvisiace s dodávaním alebo používaním výrobkov, ktoré sú predmetom spravodlivého obchodu, počas plnenia zákazky, ktorá sa má zadať. Kritériá a podmienky súvisiace s obchodovaním a jeho podmienkami sa môžu týkať napríklad skutočnosti, že **dotknutý produkt pochádza zo spravodlivého obchodovania vrátane požiadavky na platenie minimálnej ceny a cenovej prémie výrobcom**. Podmienky plnenia zákazky týkajúce sa environmentálnych aspektov môžu zahŕňať napríklad dodanie, balenie a likvidáciu výrobkov, a v súvislosti so zákazkami na uskutočnenie stavebných prác a poskytovanie služieb minimalizáciu odpadu alebo efektívne využívanie zdrojov.

Podmienka súvislosti s predmetom zákazky však vylučuje kritériá a podmienky týkajúce sa všeobecnej podnikovej politiky, ktoré sa nemôžu brať do úvahy ako faktor charakterizujúci konkrétny proces výroby alebo poskytovania obstarávaných prác, tovaru alebo služieb. Verejní obstarávatelia by preto nemali mať možnosť vyžadovať od uchádzačov, aby mali zavedenú určitú podnikovú politiku sociálnej a environmentálnej zodpovednosti.

Bod 98 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Zásadný význam má skutočnosť, aby kritériá na vyhodnotenia ponúk alebo podmienky plnenia zákazky týkajúce sa sociálnych aspektov výrobného procesu súviseli s prácami, tovarom alebo službami, ktoré sa majú dodať alebo poskytnúť v rámci zákazky. Okrem toho by sa mali uplatňovať v súlade so smernicou 96/71/ES, v zmysle jej výkladu Súdny dvorom Európskej únie a nemali by sa vyberať ani uplatňovať tak, aby priamo alebo nepriamo diskriminovali hospodárske subjekty z iných členských štátov alebo z tretích krajín, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o vládnom obstarávaní (GPA) alebo dohôd o voľnom obchode, ktorých je Únia zmluvnou stranou. Požiadavky týkajúce sa základných pracovných podmienok, ktoré upravuje smernica 96/71/ES, ako napríklad minimálnych mzdových taríf, by preto mali zostať na úrovni stanovenej vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo kolektívnymi zmluvami uplatňovanými v súlade s právom Únie v kontexte uvedenej smernice.

Podmienky plnenia zákazky môžu byť zamerané aj v prospech vykonávania opatrení na podporu rovnosti žien a mužov v práci, zvýšenej účasti žien na trhu práce a zosúladenia pracovného a súkromného života, ochrany životného prostredia alebo dobrých životných podmienok zvierat a na prijímanie väčšieho počtu znevýhodnených osôb, než vyžadujú vnútroštátne právne predpisy, aby sa dosiahol vecný súlad so základnými dohovormi Medzinárodnej organizácie práce (MOP).

Bod 99 preambuly Smernice č. 2014/24/EÚ

Opatrenia zamerané na ochranu zdravia zamestnancov zapojených do výrobného procesu, zvýhodnenie sociálnej integrácie znevýhodnených osôb alebo členov zraniteľných skupín v rámci osôb určených na plnenie zákazky alebo odborná príprava zameraná na získanie zručností potrebných z hľadiska príslušnej zákazky môžu byť tiež predmetom kritérií na vyhodnotenie ponúk alebo podmienok plnenia zákazky za predpokladu, že súvisia s prácami, tovarom alebo službami, ktoré sa majú dodať alebo poskytnúť v rámci zákazky. Takéto kritériá alebo podmienky sa okrem iného môžu týkať napríklad zamestnávania dlhodobo nezamestnaných osôb, zavedenia opatrení na odbornú prípravu nezamestnaných osôb alebo mladých ľudí počas plnenia zákazky, ktorá sa má zadať. Verejní obstarávatelia môžu v technických špecifikáciách stanoviť také sociálne požiadavky, ktoré priamo charakterizujú daný produkt alebo službu, ako napríklad prístupnosť pre osoby s postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov.